

Χρειάζεται η ιστορική ορθογραφία; (Γεώργιος Μπαμπινιώτης, καθηγητής της Γλωσσολογίας, πρόεδρος του Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού, τ. πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών)

Categories : [ΚΟΙΝΩΝΙΑ](#)

Date : 13 Φεβρουαρίου, 2008

Η εξοικείωση με την ιστορική γραφή των λέξεων, τελικά, αποτελεί λεπτή πνευματική άσκηση

Γιατί παιδευόμαστε με τα έξι /i/ τής ορθογραφίας τής γλώσσας μας (ι, η, υ, ει, οι, υι), με τα δύο /e/ (ε, αι), τα δύο /o/ (ο, ω), τα τρία /v/ (β, αυ, ευ), τα τρία /f/ (φ, αυ, ευ), τα δύο /z/ (ζ, σμ, σλ) κ.ο.κ.; Δεν μας φτάνει ένα /i/ το ι, ένα /e/ το ε, ένα /o/ το ο, ένα /v/ το β κ.τ.ό.; Γιατί να μη γράφουμε *irini* (ειρήνη), *iparksi* (ύπαρξη), *keri* (καιροί), *gineka* (γυναίκα), *esthanome* (αισθάνομαι), *chori* (χώροι), *evgenis* (ευγενείς), *avrio* (αύριο), *efthimi* (εύθυμη) κ.τ.ό.; Είναι η ιστορική ορθογραφία απόρροια (ή «απόρια») ενός εθνικού μαζοχισμού; Είναι επινόηση κάποιων διανοουμένων; Είναι προσκόλληση σε παρωχημένες γλωσσικές εμμονές; Και προχωρώντας πιο τολμηρά, λένε μερικοί, γιατί να μη γράφουμε *irini*, *iparksi*, *keri*, *gineka*, *esthanome*, *chori*, *evgenis*, *avrio*, *efthimi* κ.τ.ό.; Γιατί να μη προσχωρήσουμε δηλ. στο λατινικό αλφάβητο (που -στο κάτω-κάτω- είναι ελληνικής προελεύσεως), κάνοντας τη γραφή μας πιο προσιτή στους ξένους; Ήδη δεν επικοινωνούμε στους Η/Υ με τα Greeklish;

Αυτά και άλλα πολλά ακούω κατά καιρούς σε μαθήματα, διαλέξεις, συζητήσεις, όταν έρχεται ο λόγος στην ιστορική ορθογραφία τής γλώσσας μας και στις δυσκολίες που γεννά η ορθή γραφή της ως απορίες κάποιων ομιλητών τής Ελληνικής που θέτουν το αίτημα ή νομίζουν πως «ανακαλύπτουν» τη λύση των δυσκολιών τής ορθογραφίας με την υιοθέτηση μιας φωνητικής ορθογραφίας με ελληνικά ή -κατά τους πιο τολμηρούς- με λατινικά γράμματα. Η συζήτηση συνήθως -εκ μέρους μου- προχωρεί ως εξής: Αλήθεια, γιατί οι αγγλόφωνοι λ.χ. λαοί (Αγγλοι, Αμερικανοί, Αυστραλοί, Καναδοί) δεν προχώρησαν σε υιοθέτηση τής φωνητικής ορθογραφίας, όταν μάλιστα έχουν να αντιμετωπίσουν πολύ οξύτερες ορθογραφικές δυσκολίες απ' ό,τι εμείς; Όταν λ.χ. έχουν να αντιμετωπίσουν την τεράστια απόσταση που υπάρχει μεταξύ προφοράς και γραφής σε παραδείγματα που χρησιμοποιούν οι ειδικοί για να δείξουν λ.χ. ότι τελείως διαφορετικοί φθόγγοι ή διαδοχές φθόγγων (*ou*, *af ap*, *au*, *u*, *o*, *ok/och*) ορθογραφούνται με την ίδια διαδοχή γραμμάτων, γράφονται το ίδιο ως -ough: *Th ough the rough cough and hiccough plough me through, I ought to cross the*

lough! Και, φυσικά, τι να πει κανείς για τα συστήματα γραφής/ορθογραφίας που χρησιμοποιούνται για την κινεζική ή την ιαπωνική γλώσσα με τις χιλιάδες των χαρακτήρων που πρέπει να ξέρει κανείς για να γράφει αυτές τις γλώσσες;

Όπως και να το δούμε, η ιστορική ορθογραφία των λέξεων μιας γλώσσας είναι μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς ενός λαού. Η γραπτή μορφή των λέξεων μαζί με τη σημασία τους συναποτελούν τον γραπτό λόγο μιας γλώσσας. Μέσα σ' αυτόν απεικονίζεται η ιστορία των λέξεων, αφού ιστορική ορθογραφία σημαίνει παράσταση της ετυμολογικής προέλευσης και της ετυμολογικής συγγένειας κάθε λέξης, απ' όπου συνάγεται η βασική σημασία της και η σχέση της με τις άλλες λέξεις που ανήκουν στην ίδια ετυμολογική οικογένεια. Έτσι λ.χ. γράφοντας φίλος με ι συνδέεις τη λέξη με όλα τα σύνθετα και τα παράγωγα που ανήκουν στην ίδια ετυμολογική-σημασιακή οικογένεια (φιλία, φιλικός, άφίλος, φιλόσοφος, ζωόφιλος, συμφιλιώνω κ.λπ.), ενώ γράφοντας φυλή (με υ και ένα λ) συνδέεις τη λέξη ετυμολογικά-σημασιακά με λέξεις όπως φυλετικός, φυλετισμός, διαφυλικός φυλογενετικός, αλλόφυλος κ.λπ., γράφοντας δε φύλλο (με υ και δύο λ) έχεις περάσει σε άλλη ετυμολογική οικογένεια και σημασία, που φαίνεται στις λέξεις φύλλωμα, φυλλωσιά, πλατύφυλλος, τριαντάφυλλο, φυλλομετρώ κ.τ.ό. Άλλο το λειπ- στο λείπω, λειψός, έλλειψη, διάλειμμα κ.λπ., άλλο το λυπ- στα λύπη, λυπάμαι, περίλυπος, λυπηρός κ.λπ., άλλο το ληπ- (του λαμβάνω) στα αντιληπτός, λήψη, κατάληψη, ακατάληπτος κ.τ.ό. Το ότι το λοιπ- στα λοιπός, λοιπόν, υπόλοιπος κ.ά. ή το λιπ- στο ελλιπής, λιποτάκτης, λιποψυχώ αποτελούν συγγενείς φωνολογικές μορφές («μεταπτωτικές βαθμίδες» τις λένε οι γλωσσολόγοι) της ρίζας λειπ- (λείπω) είναι κι αυτό μια γνώση/πληροφορία που φωτίζει ετυμολογικά-σημασιακά τις αντίστοιχες λέξεις. Το ότι επίσης το λιπ- στα λίπος, λιπαρός, λίπωμα είναι μια άλλη ομόγραφη ρίζα, όπως και το λιπ- τού εκλιπαρώ και τού αρχολίπαρος («ο επιθυμών και επιδιώκων αξιώματα»), αυτό δείχνει τον πλούτο και τη σημασιολογική ιστορία των λέξεων που είναι μια ελκυστική διανοητική περιπλάνηση στα εκφραστικά μέσα ενός λαού. Η ορθογραφική διάκριση φον- (φόνος, φονικός, φονιάς) και φων- (φωνή, ραδιόφωνο, άφωνος), οικ- (οικία, κάτοικος, οικονομία), εικ- (εικόνα, εικάζω), και ικ- (ικανός, ικέτης, άφιξη) φωτίζει τη σημασία και την προέλευση πλήθους λέξεων, ενώ το θέμα ι-, που σημαίνει κίνηση (από το αρχ. είμι «έρχομαι»), οδηγεί στα δύσκολα σημασιολογικά μονοπάτια λέξεων ομόρριζων (και συνδεομένων στη βασική σημασία τους) όπως προσ-ι-τός, εισ-ι-τήριο, ι-ταμός, ι-σθμός, ανεξ-ί-τηλος, αμαξ-ι-τός κ.ά.

Η εξοικείωση με την ιστορική γραφή των λέξεων, τελικά, αποτελεί λεπτή πνευματική άσκηση, αφού συνδέεται με την προσπάθεια να γνωρίσει κανείς την αρχική βασική σημασία μιας λέξης και την οικογένεια των λέξεων που συνδέονται ετυμολογικά-

Η ΑΛΛΗ ΟΨΙΣ

Ψηλαφώντας την των πραγμάτων αλήθεια...

<https://alopsis.gr>

σημασιακά μαζί της. Να γιατί η γλώσσα, όταν διδάσκεται δημιουργικά από εμπνευσμένους ευαίσθητους δασκάλους, αποτελεί μήση στις διαδικασίες τής έκφρασης, τής σκέψης και τού πνεύματος και, κατ' επέκτασιν, τού πολιτισμού ενός λαού.

(Πηγή: "Το ΒΗΜΑ", 06/01/2008)